

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПОЗАЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

В Україні досить мало науковців звертають свою увагу дослідженню інституційного середовища, а саме, ментальності та економічній ментальності. Не беручи до уваги цю національну особливість, неминуче може призвести до підсилення, або гальмування економічного поступу.

Ментальність – це характеристика специфіки сприйняття та тлумачення світу в системі духовного життя того чи іншого народу, нації, соціальних груп, що уособлюються певними соціокультурними феноменами. [5, с.369]

Менталітет — (від лат. mental - розум, розумовий), те саме що Ментальність - система переконань, уявлень і поглядів індивідууму або суспільної групи, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь. Ключовими словами в визначенні менталітету є картина світу, набір духовних цінностей, не завжди усвідомлена система життєвих координат та підсвідомих стереотипів [1].

Ментальність формується під впливом середовища життєдіяльності людини, традицій, культури, але в той же час вона сама їх формує (рис.1).

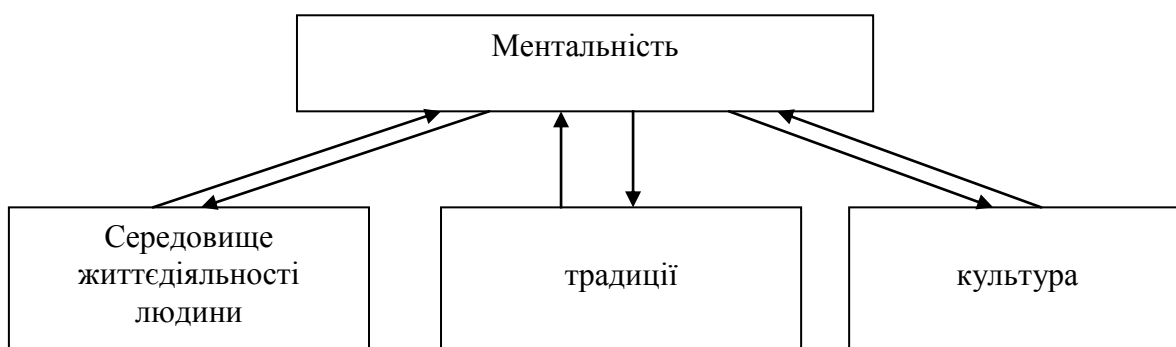

Рис. 1. Взаємодія ментальності з соціокультурними чинниками
[побудовано автором].

Рогожа М.М. розглядає ментальність - цілісним духовним утворенням, в якому немає місця поділу на економічні, політичні, моральні складові тощо.

Вона становить специфічне емоційне (психічне, психологічне) підґрунтя, основою якого є, у свою чергу, особливі вихідні умови життя народу в певному географічному середовищі, його історична доля й особливості колективного (соціального) буття. Ментальність містить у собі трансісторичне сприйняття світу, постаючи “душею народу”, його “пам’яттю”, зберігаючи його “генетичний код”, у концентрованому вигляді репрезентуючи “характер”. На основі таких тотальних психологічних чинників виникає й відчуття ідентичності, приналежності, вона надає імпульси специфікації окремим нравам, габітусам, етосам і суспільній моральності [4].

Для аналізу українського економічного менталітету у монографії під редакцією Р. М. Нурєєва [2] елементами структури національної економічної ментальності є: стереотипи споживання, норми і зразки взаємодії, організаційні форми, ціннісно-мотиваційне відношення до праці і до багатства (достатку), міра сприйняття зарубіжного досвіду.

Важливим елементом економічної ментальності є організаційні форми, тобто форми організації праці, взаємин держави і бізнесу, які вважаються нормальними і яких індивід зобов’язаний дотримуватися, якщо він не бажає відчувати суспільного засудження [2, с. 29].

Тому економічна поведінка, як складова менталітету, може актуалізувати такі аспекти, як відношення до лідарства, праці, до багатства та бідності, переважання колективізму чи індивідуалізації праці, стереотипи споживання, організаційні форми тощо.

Національний менталітет виступає результатом розвитку нації і втілює базові цінності, норми, мораль, за допомогою яких він і сформувався.

Отже, як зазначає Іващенко М.В, ментальність нації, на яку істотно впливають соціокультурні фактори, формує певну економічну культуру поведінки господарюючих суб’єктів. ...В той же час соціально – культурні особливості країни впливають прямо або опосередковано на економічний розвиток. Цю залежність автор зображає на рис. 2. Національна ментальність

впливає на всі сфери суспільства.

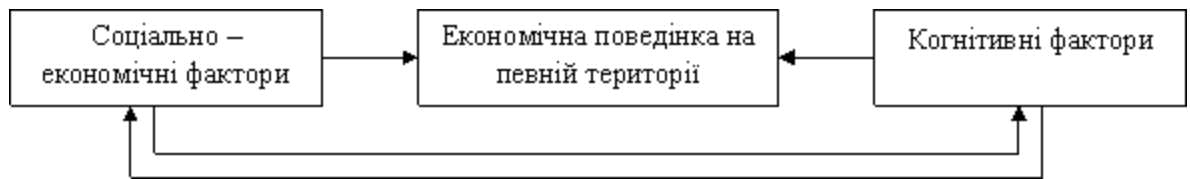

Рис. 2. Фактори, що впливають на економічну поведінку [3].

Крім того, економічна ментальність формується в рамках певної ментальності народу і поєднує в собі результати попереднього культурного та економічного розвитку, етнічні принципи, релігійні норми.

Отже, дослідження ментального досвіду є однією з важливих умов успішного розвитку економіки як складової розвитку суспільства. Адже економіку формують відповідні інститути суспільства і вони суттєво впливають на поведінку і соціальне мислення суб'єктів економічних відносин.

Література:

1. Вільна енциклопедія. Вікіпедія [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
2. Экономические субъекты постсоветской России (институциональный анализ) / Под ред. проф. Р М . Нуреева. – М. : МОНФ. – № 124. - 2001. – 804 с.
3. Іващенко М.В. Територіальний аспект соціальних чинників формування економічної поведінки суб'єктів господарювання / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2009_4/Ivaschenko_409.htm
4. Рогожа М.М. Селянський етос як феномен соціокультурного простору: український контекст // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, – 2006. – № 58.
5. Філософський енциклопедичний словник. – К.: «Абрис», 2002. – 742 с.